

Werken met een Programma van Eisen (PvE) Archeologie

Waarvoor dient het PvE in het proces van uitvoering?

Het PvE is essentieel voor een archeologisch onderzoek: het bevat het doel, de inhoudelijke vraagstelling, de uitvoeringswijze en eisen ten aanzien van het uit te voeren archeologisch onderzoek, inclusief het uit te voeren specialistisch onderzoek. Het document zorgt zodoende voor duidelijkheid tussen alle betrokken partijen en dient als hulpmiddel om te waarborgen dat het onderzoek voldoet aan de gestelde eisen en verwachtingen. Het PvE bevat onder meer de eisen die het bevoegd gezag stelt aan het onderzoek. Het bevoegd gezag kan zelf het PvE opstellen, maar vaak wordt dit gedaan door een archeologisch bureau. Het vereist vanuit het kwaliteitssysteem (Protocol 4001) altijd een controle door een archeoloog op senior niveau (Senior KNA-Archeoloog).

De status van het PvE in wet- en regelgeving

De Beoordelingsrichtlijn – BRL SIKB 4000 – en de protocollen vormen samen het certificatieschema. Dit schema sluit aan op de Erfgoedwet en de uitvoering van archeologisch onderzoek. Alle protocollen zijn aangewezen via de Erfgoedwet (Regeling Erfgoedwet Archeologie art.2), maar niet alle protocollen – waaronder het protocol PvE –

vallen onder de wettelijke verplichting tot certificering. De wet vereist in informele zin dat er een PvE is. Voor het Protocol PvE geldt in deze zin iets bijzonders. Het is weliswaar niet wettelijk verplicht om dit protocol toe te passen, maar de (wel wettelijk verplichte) protocollen voor opgraven en proefsleuvenonderzoek vereisen een PvE dat aansluit op de eisen uit deze protocollen. Het Protocol 4001 PvE voorziet hier in.

Een opgraving of proefsleuvenonderzoek gaat in de regel dan ook nooit zonder een PvE van start.

Neem als bevoegde overheid het opstellen van een PvE conform protocol 4001 als verplichting op in het beleid of in de vergunningsvereisten.

Aan het opstellen van een PvE worden via het Protocol 4001 Programma van Eisen in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) kwaliteitseisen gesteld aan zowel de wijze waarop het PvE opgesteld wordt (het proces) als aan degene die het PvE opstelt ('KNA actor'). Een PvE moet volgens het kwaliteitssysteem gebaseerd zijn op voldoende voorinformatie. Dit is ten minste een gespecifi-

Wanneer is een PvE binnen de KNA voorgeschreven?

De volgende typen onderzoek worden uitgevoerd op basis van een PvE:

- [IVO-Proefsleuven \(landbodems\) – protocol 4003](#) (inclusief Archeologische begeleiding variant IVO-P)
- [IVO-Opwater \(waterbodems\) – protocol 4103](#)
- [IVO-Onderwater verkennend \(waterbodems\) – protocol 4103](#)
- [IVO-Onderwater waarderend \(waterbodems\) – protocol 4103](#)
- [Opgraven \(landbodems\) – protocol 4004](#) (inclusief Archeologische begeleiding variant Opgraven)
- [Opgraven \(waterbodems\) – protocol 4104](#)
- [Archeologische begeleiding \(waterbodems\) – protocol 4107](#)

Een PvE is hierbij verplicht omdat het onderzoek onomkeerbaar is, en vanwege de eisen aan de kwaliteit van het onderzoek en de te verzamelen gegevens, vondsten en monsters en aan de in te zetten apparatuur.

Voor een booronderzoek landbodems onder protocol 4003 volstaat een Plan van Aanpak.

opgesteld. Dit PvE moet voldoen aan KNA-protocol 4001 zodat het aansluit bij de wettelijke eisen voor gravend archeologisch onderzoek. Het bevoegd gezag kan daar nadere eisen aan toevoegen, bijvoorbeeld vanuit haar erfgoedbeleid en onderzoeksagenda. Nadat het PvE is opgesteld dient het PvE aan het bevoegd gezag te worden voorgelegd (en ter kennisname aan de depothouder/eigenaar). Hoewel het bevoegd gezag niet verplicht is om het PvE goed te keuren, doen veel gemeenten dit wel. Dit schept voor alle partijen duidelijkheid.

De opdrachtgever/initiatiefnemer

Als het bevoegd gezag geen goedgekeurd PvE verlangt, dan moet de opdrachtgever/initiatiefnemer erop toezien dat het PvE wordt gevolgd. Er kan namelijk worden aangenomen dat het werken overeenkomstig het PvE ook een onderdeel is van de professionele wijze van uitvoering op basis van de KNA.

Het is verstandig dat de opdrachtgever/initiatiefnemer voorafgaand aan het onderzoek contact heeft met het bevoegd gezag, samen met de certificaathouder/uitvoerder. Dit kan helpen bij de acceptatie van het rapport en de vergunningaanvraag en extra inspanningen (in tijd en geld) achteraf vermijden.

ceerde verwachting, in de regel onderdeel van het Bureauonderzoek (conform de KNA) en/of één standaardrapportage IVO met een waardering en selectieadvies.

Wie doet wat bij een PvE?

Het bevoegd gezag

Het bevoegd gezag (doorgaans de gemeente) stelt eisen aan archeologisch onderzoek om te waarborgen dat het eindrapport van het archeologisch onderzoek geschikt is voor vergunningverlening (procedurele eisen) en aansluit op het gemeentelijk erfgoedbeleid (archeologisch-inhoudelijke eisen). De formele communicatie over deze verplichtingen verloopt tussen de initiatiefnemer en het bevoegd gezag.

Wanneer een vergunning wordt verleend onder voorbehoud van archeologisch onderzoek (zoals opgravingen of archeologische begeleiding), kan het bevoegd gezag verlangen dat eerst een PvE wordt

De opdrachtnemer/certificaathouder

In lijn met de KNA is de opdrachtnemer verantwoordelijk voor het opstellen en/of uitvoeren van een (KNA conform) PvE dat voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag daar eventueel aan stelt. Als de opdrachtgever hiervoor een mandaat geeft, stuurt de opdrachtnemer/certificaathouder het PvE ter vaststelling en goedkeuring aan het bevoegd gezag. Nadat het is vastgesteld, wordt het PvE ter kennisgeving gestuurd naar de depothouder of eigenaar.

Depothouder/eigenaar van de vondsten

De opsteller van het PvE refereert in het PvE aan de eisen die depothouder/eigenaar stelt aan de wijze van deponeren. Het PvE wordt daarnaast voorafgaand aan het onderzoek ter kennisgeving aan de toekomstige depothouder/eigenaar van de vondsten en monsters gestuurd.

Check bij het opstellen van een PvE altijd de eventuele aanvullende eisen van het gemeentelijk of provinciaal depot. Dit kan latere problemen bij de deponering voorkomen.

Omgaan met afwijkingen tijdens het veldwerk

Wanneer tijdens het veldonderzoek blijkt dat het aantal vondsten of monsters aanzienlijk afwijkt van de inschattingen in het PvE of dat het type vondstmateriaal of soort objecten afwijkt, moet er direct overleg plaatsvinden tussen de uitvoerder van het onderzoek, bevoegd gezag, opdrachtgever en deponhouder/eigenaar.

De uitvoerder van het onderzoek moet het initiatief nemen voor dit overleg (KNA PS04).

Dit overleg kan leiden tot:

- nieuwe eisen: bijvoorbeeld aanvullingen op het PvE via een Nota van Wijzigingen;
- aanpassing van de opdracht om het onderzoek beter af te stemmen op de feitelijke situatie.

Alle vondsten en monsters moeten volgens de geldende conserveringsrichtlijnen worden aangeleverd aan het archeologisch depot, tenzij de deponhouder/eigenaar schriftelijk anders heeft bepaald op basis van een selectierapport.

Het PvE in relatie tot aanbesteden/contractvorming

Het PvE heeft een functie bij opdrachtverlening: onderzoeksopdrachten worden (mede) verstrekt op basis van het PvE. Het is daarom van groot belang dat in het PvE gefundeerd wordt ingegaan op de te verwachten omvang van het onderzoek.

Zie voor meer informatie factsheet: [Contractvorming in de archeologie](#).

Nuttige links:

- [Protocol PvE 4001](#)
- Voor het opstellen van een [PvE is een format](#) beschikbaar.
- Het [protocol PvE](#) (in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) bevat ook een lijst van eenheden en hoeveelheden van belang voor de opdrachtvorming
- [BRL SIKB 4000](#)
- [Erfgoedwet](#)

Toelichting op de factsheets Werken met de KNA:

Deze informatieve factsheet is tot stand gekomen op initiatief van het Centraal College van Deskundigen Archeologie van SIKB. Zij wenst met deze factsheet meer toelichting te geven op de wijze waarop het werken met een Programma van Eisen binnen het kwaliteitssysteem van de Nederlandse archeologie kan worden toegepast.

Deze factsheet is gericht op bevoegde gezagen, actoren/certificaathouders, opdrachtgevers en deponhouders. Er zijn zes factsheets beschikbaar over werken met de KNA:

- [Factsheet: Werken met een Programma van Eisen \(PvE\) Archeologie](#)
- [Factsheet: Overheidsrollen in de archeologie](#)
- [Factsheet: Contractvorming in de archeologie](#)
- [Factsheet: Deponeren](#)
- [Factsheet: Specialistisch onderzoek](#)
- [Factsheet: Innovatief onderzoek](#)

Kijk voor alle factsheets op www.sikb.nl/archeologie/publicaties-archeologie/download

Ondanks alle zorgvuldigheid waarmee deze factsheet tot stand is gekomen kan zij onjuistheden bevatten of tot onjuiste conclusies leiden. SIKB is nimmer aansprakelijk voor enige vorm van schade die voortvloeit uit deze factsheet dan wel uit de toepassing daarvan.